

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТИ СЪСТАВ

ДЕЛО: ГАВАЗОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 54659/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

6 Март 2008 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

06.06.2008 г.

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 на Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото: Гавазов срещу България,

Европейският съд по правата на човека ("Съдът") - Пето отделение, на свое закрито заседание в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Снежана Ботушарова (Snejana Botoucharova),

Карел Юнгвийрт (Karel Jungwiert),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska), *съдиш*,

и Клаудия Вестердийк (Claudia Westerdiek), *секретар на отделението*,

След обсъждане на закрито заседание, проведено на 12 февруари 2008 г., постановява следното решение, прието на посочената по-горе дата:

ПРОЦЕСЪТ

1. Делото е заведено по жалба (№ 54659/00) срещу Република България, подадена на 5 ноември 1999 г. в Съда на основание на член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от българския гражданин, г-н Николай Кирилов Гавазов, роден през 1967 г., живущ в гр. Пазарджик ("Жалбоподателят").
2. Жалбоподателят е представляван от г-н М. Мерджанов, адвокат, който практикува в гр. Пазарджик.
3. Българското правителство ("Правителството") се представлява от своя представител, г-жа М. Коцева, от Министерството на правосъдието.
4. Жалбоподателят твърди конкретно, че е подложен на нечовешко или унижително отношение при задържането му в ареста на Пазарджишката регионална следствена служба и затвора в Пазарджик; че е лишен ефективно от вътрешноправно средство за защита в тази връзка; че задържането му е необосновано и с прекомерна продължителност; че е имало липса на ефикасно съдебно производство, в отговор на жалбата му от 29 септември 2000 г.; дефицит в обхвата на съдебния контрол в отговор на жалбите му от 30 септември 1999, 22 февруари и 22 март 2000 г. и, че по жалбата му от 30 септември 1999 г. не е взето решение бързо; че той не е имал реално право да търси обезщетение за това, че е жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5 от Конвенцията, и че наказателното производство срещу него е с прекомерна

продължителност; и че в тази връзка не е получил ефикасно правно възмездие.

5. С решение от 15 май 2006 г., Съдът обявява жалбата за частично допустима и приканва страните да представят допълнителни становища в писмен вид, с които да бъде отговорено конкретно на въпросите: (а) дали жалбоподателят е задържан в затвора в Пазарджик в неадекватни условия за арест и дали е могъл да разчита на подходящи медицински грижи, и (б) дали е имал на разположение ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с неговите оплаквания по отношение на твърдението за неадекватни условия на задържане.

6. Жалбоподателят подава допълнително становище по същество, докато правителството не го прави (Правило 59 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя

7. На 9 декември 1998 г., жена е изнасилена в град Пазарджик. Тя подава жалба в същия ден и идентифицира жалбоподателя като извършител.

8. Претърсване на стаята, където живее чичото на жалбоподателя, което е мястото, където се предполага, че жалбоподателят е имал сексуален контакт с жертвата е извършено на неопределена дата.

9. Жалбоподателят е арестуван на 10 декември 1998 година.

10. На 11 декември 1998 г. е започнато предварително разследване срещу жалбоподателя за престъплението - еднократно изнасилване, извършено чрез използване на сила и след заплахата на жертвата, престъпление, за каквото той вече е осъждан. Той, същевременно е настанен в следствения арест.

11. На 14 декември 1998 г., жалбоподателят е обвинен в изнасилване и задържан под стража.

12. Чичото на жалбоподателя е разпитан на 15 декември 1998 година.

13. На 1 април 1999 г., окръжният прокурор внася обвинителен акт срещу жалбоподателя в Пазарджишкия окръжен съд за еднократно изнасилване.

14. Не става ясно, колко заседания са проведени от Окръжния съд.

15. На 1 януари 2000 г. влизат сила измененията на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) от 1974 г. по отношение на режима на задържане.

16. На 17 февруари 2000 г. Районният съд връща делото за доразследване. Той заключава, че не може да приеме решение, тъй като е установено, че жалбоподателят е имал сексуален контакт с жертвата в два отделни случая във въпросния ден и, че делото може да включва обвинение за двукратно изнасилване, а не еднократно. Въпреки това, обвинителният акт срещу жалбоподателя се отнася за еднократно изнасилване и не е ясно за кой от случаите на полов акт се отнася. Окръжният съд счита, че тази неяснота в обвинителния акт, може да наруши правото на жалбоподателя за изграждане на подходяща защита и връща делото на следствието за коригиране на това несъответствие.

17. Жалбоподателят твърди, че не са провеждани разследващи процедури след 2003 година. Правителството не оспорва това твърдение.

18. На неуточнена дата ревизираният обвинителния акт срещу жалбоподателя е внесен в Районния съд.

19. Към датата на последното обръщение на жалбоподателя към Съда от 15 юли 2006 г. делото е все още висящо пред Окръжния съд.

В. Предварителното задържане на жалбоподателя

20. Жалбоподателят е арестуван в 17:30 часа на 10 декември 1998 г. и задържан за двадесет и четири часа.

21. Той е поставен в следствения арест на 11 декември 1998 г. със заповед, издадена от следовател. Задържането на жалбоподателя е потвърдено по-късно на същия ден от окръжната прокурана в Пазарджик, която удължава срока на предварителното задържане на три дни.

22. На 14 декември 1998 г., със заповед, издадена от следователя и потвърдена от окръжната прокурана в Пазарджик, жалбоподателят е обвинен в еднократно изнасилване и задържан. Когато връща жалбоподателя в ареста, следователят посочва, наред с другото, предишните си обвинения и текущото разследване срещу него.

23. На 21 декември 1998 г., жалбоподателят подава първата си жалба срещу задържането. Тя е отхвърлена от Окръжния съд на 28 декември 1998 г. с мотива, че жалбоподателят е обвинен в сериозно престъпление и по-общо, че той може да се укрие, да попречи на разследването или да извърши друго престъпление.

24. На 17 февруари 1999 г., окръжната прокурана в Пазарджик удължава крайния срок за приключване на предварителното

разследване с тридесет дни и потвърждава предварителното задържане на жалбоподателя без да посочи мотиви.

1. Жалбата от 30 септември 1999 г.

25. На 30 септември 1999 г., жалбоподателят подава жалба срещу задържането му, която Окръжният съд отхвърля на 8 ноември 1999 г., като се позовава на характера на извършеното престъпление, личността на жалбоподателя и предполагаемите му криминални наклонности.

2. Петицията на жалбоподателя за освобождаване от 18-ти февруари 2000 г.

26. На 18 февруари 2000 г., жалбоподателят подава петиция до Окръжната прокуратура с искане за незабавното му освобождаване поради изтичане на предвидения максимален период на предварително задържане, което в неговия случай е една година. Той твърди, че с влизането в сила на измененията в НПК, както и решението на Окръжния съд да отложи делото, той е прекарал повече от една година в предварителния арест и следователно трябва да бъде освободен незабавно, както се изисква от измененията в НПК.

27. С решение от 21 февруари 2000 г. Окръжната прокуратура отказва да освободи жалбоподателя. Тя намира, че по закон, максималният срок на предварителното задържане, който в случая на жалбоподателя е една година, не е изтекъл и счита, че само периодът от 14 декември 1998 г. до 31 март 1999 г. следва да се зачете като предварително задържане, тъй като останалият период на задържането му е по време на съдебното производство. На това основания окръжната прокуратура приема, че жалбоподателят е в предварителния арест само три месеца и седемнадесет дни, които не дават основание за освобождаването му.

28. При обжалването на една неопределена дата, решението на Окръжната прокуратура е защитено от Районната прокуратура, също на неопределена дата.

3. Жалбата от 22 февруари 2000 г.

29. На 22 февруари 2000 г., жалбоподателят подава жалба до Окръжния съд срещу задържането му. Той твърди, че е превишен законният максимален срок на предварителното задържане и иска мярката за неотклонение да бъде изменена.

30. С решение от 24 февруари 2000 г., Районният съд отхвърля жалбата на жалбоподателя срещу задържането му, като приема, че задържането му не е надвишило задължителния максимален срок на предварителното задържане, тъй като това не включва времето, през което в случаят е стоял пред националните съдилища. Той също се

позовава на факта, че жалбоподателят има предишна присъда за същото престъпление, което оправдава неговото продължено задържане. На 25 февруари 2000 г. жалбоподателят обжалва това решение.

31. С решение от 2 март 2000 г., Пазарджишкият окръжен съд отхвърля жалбата на жалбоподателя срещу задържането му и потвърждава решението на по-нисшата инстанция на основания, сходни с тези на Районния съд.

4. Петицията на жалбоподателя за освобождаване от 9 март 2000 г.

32. На 9 март 2000 г., жалбоподателят отново подава петиция до Окръжната прокуратура за незабавното му освобождаване поради изтичане на предвидения максимален период на предварително задържане.

33. С решение от 16 март 2000 г., Окръжната прокуратура отказва да освободи жалбоподателя на основания, подобни на тези в нейното решение от 21 февруари 2000 година. Същия ден, жалбоподателят обжалва решението на районната прокуратура и иска мярката за неотклонение да бъде изменена.

34. С решение от 30 март 2000 г., Районната прокуратура решава частично в полза на жалбоподателя. Счита, че при изчисляването дали законният максимален срок на предварителното задържане е превишен, следва да бъде взет под внимание целият период на задържане на жалбоподателя. Съответно, Районната прокуратура приема, че в случая на жалбоподателя този период е превишен, тъй като по това време, той вече е задържан за повече от петнадесет месеца, считано от 14 декември 1998 година. Въпреки това, Районната прокуратура не разпорежда незабавното освобождаване на жалбоподателя, а променя мярката за неотклонение на гаранция в размер на 1500 български лева (BGN) (около 760 евро) и разпорежда той да бъде освободен след внасянето на гаранцията.

35. На 6 април 2000 г., жалбоподателят обжалва решението на Районната прокуратура. Той твърди, че прокуратурата след като установява, че законният максимален срок на предварително задържане е надвишен, трябва да разпорежи незабавното му освобождаване и че не е имала правомощието да разпорежи изискване за гаранция. В допълнение, жалбоподателят твърди, че сумата на гаранцията е твърде висока и че не е взето под внимание той няма доходи или активи.

36. На 13 април 2000 г., Пловдивската апелативна прокуратура приема решение, частично в полза на жалбоподателя. Тя взема под внимание обстоятелството, че той и родителите му не притежават достатъчно активи и намалява гаранцията на 1000 лв. (около 505 евро). Въпреки

това, апелативната прокуратура не разпорежда незабавното освобождаване на жалбоподателя, като приема, че продължаващото му задържане, в очакване на предоставянето на гаранция е законно.

37. Както жалбоподателят, така и Окръжната прокуратура обжалват това решение. Молбата на жалбоподателя е получена във Върховната касационна прокуратура на 2 май 2000 година.

38. В отговор на жалбата, подадена от областната прокуратура, Върховната касационна прокуратура приема решение на 17-ти Август 2000 г., с което потвърждава решението на апелативната прокуратура от 13 април 2000 година.

39. Върховната касационна прокуратура никога не отговаря на жалбата, подадена от жалбоподателя. Поради това, на 12 септември 2000 г., жалбоподателят подава искане до Главната прокуратура, да бъде разгледана жалбата му от 2 май 2000 г. до прокуратурата и да ѝ бъде отговорено. Той не получава отговор на това искане.

5. Жалбата от 22-ри март 2000 г.

40. Междувременно, след приемане на решението от 16 март 2000 г. на Окръжната прокуратура, жалбоподателят подава жалба срещу задържането му до Окръжния съд на 22 март 2000 година. Той изтъква отново, че е превишен законният максимален срок на предварителното задържане и иска мярката за неотклонение да бъде изменена.

41. С решение от 28 март 2000 г., Окръжният съд отхвърля жалбата на жалбоподателя, тъй като намира, че задържането му не е надвишило задължителния максимален срок на предварителен арест, защото това не включва времето, през което делото се гледа в съда. В допълнение, съдът счита, че все още съществува опасност, жалбоподателят да се укрие или извърши ново престъпление, но не посочва конкретни доказателства в това отношение.

6. 6. Жалбата от 29 септември 2000 г.

42. На 29 септември 2000 г., жалбоподателят подава друга жалба срещу задържането му до Окръжния съд, и настоява за освобождаване поради изтичане на предвидения максимален период на предварително задържане. Той поддържа тезата, че продължителното му задържане е незаконосъобразно, че определената сума за гаранцията е твърде висока, което е видно от неспособността му да я внесе за повече от шест месеца и че съществува опасност, в резултат на това, задържането му да продължи неопределено дълго време.

43. На 5 октомври 2000 г., Окръжният съд отхвърля жалбата на жалбоподателя. Той установява, че липсва правно основание за жалбата му, доколкото вече няма заповед за задържане на жалбоподателя, а е определена гаранция. Съдът твърди поради това, че

жалбоподателят няма какво да обжалва и счита, че продължаващото му задържане няма връзка с предстоящото съдебно производство.

44. На 9 октомври 2000 г., жалбоподателят обжалва решението на Окръжния съд. Той се позовава по-специално на член 5 § 4 от Конвенцията и твърди, че съдилищата са длъжни да се произнесат по жалбата му срещу продължаващото му задържане.

45. На 12 октомври 2000 г., Районният съд отхвърля жалбата на основания, сходни с тези на Окръжния съд, като констатира, че доколкото предварителното задържане на жалбоподателя е променено на гаранция, вече не може да се разглежда жалбата му срещу задържането. Счита, че само прокуратурата е компетентна да се произнесе по въпроса за продължаващото му задържане.

46. На 3 ноември 2000 г., жалбоподателят е освободен под гаранция, след внасяне на изискващата се сума.

С. Условията на задържане

47. Между 10 декември 1998 г. и 4-ти март 1999 г., жалбоподателят е задържан в следствения арест на Пазарджишката регионална следствена служба. От 4 март 1999 г. до освобождаването му на 3 ноември 2000 г. той е задържан в затвора в Пазарджик.

1. Следственият арест на Пазарджишката окръжна следствена служба

48. Жалбоподателят твърди, че по време на задържането му в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба е държан в четири различни килии. Първата, в която прекарва два дни, има площ от десет квадратни метра с четири дървени легла, от които едно е заето.

Втората, в която жалбоподателят е държан в продължение на около петнадесет дни, е със същия размер, но има само три дървени легла. И в двете килии не достига свеж въздух и естествената светлина. Третата и четвъртата килии са с площ от около шест квадратни метра.

Жалбоподателят остава в третата килия до около двадесет дни преди преместването му в Пазарджишкия затвор, където е четвърта му килия на пребиваване. И двете килии са без прозорци и липсва свеж въздух.

49. Чаршафите в килиите са мръсни, стари и скъсани. Не е имало матраци. Често има въшки, бълхи, хлебарки и мишки.

50. Жалбоподателят е трябвало да използва кофа за санитарни нужди, съдържащото на която е изхвърляно всяка сутрин и вечер. В резултат на това въздухът е застоял, със силна воня.

51. На жалбоподателя е позволено да се мие за по пет минути сутрин и вечер. Къпе се и се бръсне веднъж седмично, обикновено със студена вода.

52. На всеки двадесет и четири часа на жалбоподателя се дава петстотин грама хляб, който често е разяден от мишки. Храната е недостатъчна и под стандартите. Не се дават прибори за хранене, а храната се дава в мръсни пластмасови съдове.

53. На жалбоподателя не е позволено да излиза от килията си за упражнения, нито може да чете вестници, книги, списания, да слуша радио или да поддържа активна кореспонденция.

2. Затворът в Пазарджик

54. След преместването му в затвора в Пазарджик, жалбоподателят е поставен в килия с площ от двадесет и четири квадратни метра със седем дървени легла. В килията има електрически радиатори, но през зимата е много студено, тъй като двата прозореца, всеки с размери петдесет на сто сантиметра са неуплътнени. Понякога в килията има мишки и хлебарки. Към килията има отделна тоалетна с течаща вода, но нейните прозорци са счупени и през зимата е много студено.

55. Първоначално, храната е със същото ниско качество като тази в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба. Понякога през 2000 г. на храната е подобрявана до известна степен, въпреки че дневната дажба от хляб остава същата, която жалбоподателят считат за недостатъчна. В същото време, дневните упражнения в двора на затвора се увеличават от един час и петнадесет минути до два часа.

56. Жалбоподателят има достъп до вестници, но не и до радио и телевизия. Има достъп до телефона и може да поддържа активна кореспонденция. Посещения от страна на роднини на жалбоподателя са разрешени два пъти месечно и той може да се срещне с адвоката си.

57. Жалбоподателят твърди, че медицинските услуги, предоставяни в Пазарджишкия затвор са неадекватни; че той е имал сърдечни оплаквания, които са неправилно третиран от психиатър, вместо от специалист, както и че счупената му ръка е неправилно диагностицирана и лекувана.

58. След освобождаването му на 3 ноември 2000 г. жалбоподателят е хоспитализиран между 6 и 11 ноември 2000 г. със сърдечни оплаквания. Той е диагностициран с "исхемична сърдечна болест".

3. Заявление на г-н В.В.

59. Твърдения на жалбоподателя по отношение на условията на задържане в посочените по-горе места за задържане са потвърдени в подписано заявление от г-н В.В. - друг арестант. Последният е задържан в ареста на Пазарджишката регионална следствена служба през февруари 1999 г. в килия, отделна от тази на жалбоподателя. По-късно той е прехвърлен на неопределена дата в Пазарджишкия затвор, където дели една килия с жалбоподателя.

II. РЕЛЕВАНТНОТО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Основания за задържане

60. Съответните разпоредби на НПК и практиката на българските съдилища "преди 1 януари 2000 г., са обобщени в решенията на Съда по няколко подобни дела [Николова срещу България (Решение на Голямата камера - ГК), № 31195/96, § § 25-36, ЕСПЧ 1999-II, Илийков срещу България № 33977/96, § § 55-59, 26 юли 2001 г. и Янков срещу България № 39084/97, § § 79-88, ЕСПЧ 2003 -XII (извадки)].

61. След 1 януари 2000 г., правният режим на задържане по НПК е изменен с цел да се осигури съответствие с Конвенцията [Тълкувателно решение - ТР 1/02 на Върховния касационен съд (ВКС)]. Направените изменения в резултат на практиката на българските съдилища са обобщени в решенията на Съда по делата Добрев срещу България (№ 55389/00, § § 32-35, 10 август 2006 г.) и Йорданов срещу България (№ 56856/00, § § 21-24, 10 август 2006 г.).

62. НПК е заменен през 2006 г. с нов кодекс със същото заглавие.

B. Обхват на съдебния контрол върху досъдебното задържане

63. Въз основа на съответните закони преди 1 януари 2000 г., когато се произнасят по молби за освобождаване на лица, обвинени в извършването на "сериозни" престъпления, националните съдилища обикновено не изтъкват факти и аргументи относно наличието или липсата на опасност, обвиняемият да се укрие или извърши ново престъпление и посочват, че всяко лице, обвинено в извършване на тежко престъпление трябва да бъде задържано, освен при изключителни обстоятелства, продиктувани по друг начин (вж. решенията на националните власти, критикувани от Съда по делата на Николова и Илийков, двете цитирани по-горе, и Запрянов срещу България № 41171/98, 30 септември 2004 г.).

64. Считано от 1 януари 2000 г., правният режим на задържане по НПК бе изменен с цел да се осигури неговото съответствие с Конвенцията (ТР 1/02 ВКС). Съответната част от изменения член 152 гласи:

“(1) Мярка за неотклонение задържане под стража се взема за престъпления, за които се предвижда наказание лишаване от свобода или друго по-тежко наказание, когато данните по делото сочат, че съществува реална опасност обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление.

(2) Ако от доказателствата по делото не се установява противното, при първоначалното вземане на мярката за неотклонение задържане под стража опасността по ал. 1 е налице, когато:

1. обвинението е за престъпление, извършено при условията на опасен рецидив или повторно;

2. обвинението е за тежко умишлено престъпление и обвиняемият е осъждан за друго тежко умишлено престъпление от общ характер на лишаване от свобода не по-малко от една година или друго по-тежко наказание;

3. обвинението е за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание.

(3) Когато опасността обвиняемият да се укрие или да извърши друго престъпление отпадне, мярката за неотклонение задържане под стража се изменя в по-лека.”

65. Различни тълкувания на горните разпоредби са наблюдавани в началния период на тяхното прилагане, при влизането им в сила на 1 януари 2000 година.

66. През юни 2002 г., като тълкува изменените разпоредби за досъдебното задържане, ВКС посочва, че при разглеждането на жалбата срещу предварителното задържане, задача на съдилищата е не само да се провери дали първоначалното решение за неотклонение задържане под стража е законно, но също така, да се установи дали продължаващото задържане все още е законосъобразно и обосновано. В такива производства, съдилищата трябва да разгледат всички налични доказателства по всички релевантни аспекти, включително размера на гаранцията в зависимост от случая (ТР 1/02 ВКС).

С. Законен максимален срок на задържане

67. Законният максимален срок на предварително задържане, чиято продължителност зависи от тежестта на обвиненията се въвежда в действие от 12-ти август 1997 година (точка 3 от член 152, който е в сила между 12-ти август, 1997 г. и 1 януари 2000 г. и ал. 4 от същия член - от 1 януари 2000 г. до 29 април 2006 г.).

68. Те засягат само задържането по време на разследване. Задържането в съдебната фаза не се ограничава от предвидения максимален срок.

69. През юни 2002 г., ВКС, като пояснява, че установените максимални срокове на задържане са насочени към защита на правата на обвиняемия и оказване на натиск върху разследващите органи за "дисциплиниран подход" от своя страна заявява, че когато делото е върнато от съда за допълнително разследване, съответният законен срок не се подновява, но възобновява незачитането на периода през който делото е висящо пред съда (ТР 1/02 ВКС).

70. Максималният срок на предварителното задържане в случая на жалбоподателя е една година, с оглед на тежестта на обвиненията срещу него.

71. Член 152 § 5 от НПК, който е в сила от 1 януари 2000 г. до 29 април 2006 г., предвижда:

"При изтичане на [законния максимален срок на предварително задържане] арестантът се освобождава незабавно по нареждане на [компетентния] прокурор."

“При изтичане на [законния максимален срок на предварително задържане] арестантът се освобождава незабавно по нареждане на [компетентния] прокурор.”

D. Освобождаване под гаранция

Член 150 § 5 от НПК, който е в сила към дадения момент, гласи:

“При изменение на мярката за неотклонение [за явяване на дадено лице в съда] от по-тежка [по-ограничителна] в гаранция обвиняемият се освобождава след нейното внасяне.”

E. Иск за разглеждане на дело от съда

72. С изменението от юни 2003 г., новият член 239а от НПК въвежда възможността, обвиняемият да поиска делото му да бъде прегледано от съда, ако предварителното разследване не е приключило в рамките на задължителния срок (две години за разследване на сериозни престъпления и една година за всички други разследвания). В такива случаи съдилищата отнасят случая до прокуратурата с указания за внасяне на обвинителен акт срещу обвиняемия в рамките на два месеца или прекратяване на наказателното производство. Ако прокуратурата не успее да предприеме действия, съдилищата могат самостоятелно да прекратят наказателното производство.

F. Закон за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г.

72. С изменението от юни 2003 г., новият член 239а от НПК въвежда възможността, обвиняемият да поиска делото му да бъде прегледано от съда, ако предварителното разследване не е приключило в рамките на задължителния срок (две години за разследване на сериозни престъпления и една година за всички други разследвания). В такива случаи съдилищата отнасят случая до прокуратурата с указания за внасяне на обвинителен акт срещу обвиняемия в рамките на два месеца или прекратяване на наказателното производство. Ако прокуратурата не успее да предприеме действия, съдилищата могат самостоятелно да прекратят наказателното производство.

F. Закон за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г.

73. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 (ЗОДОВ - преименуван през 2006 г.), предвижда по това време, че държавата е отговорна за вредите, причинени на частни лица от (а)

незаконни заповеди, действия или бездействия на правителствените органи и длъжностни лица, действащи в рамките на или във връзка с техните административни задължения и (б) на разследващите органи, прокуратурата и съда за незаконно досъдебното задържане, ако мярката за задържане е отменена поради липса на законно основание (раздели 1-2).

74. По отношение на режима на задържане и условията на задържането, съответното вътрешно законодателство и практика по точки 1 и 2 от ЗОДОВ са обобщени в случаите на Йовчев срещу България (№ 41211/98, § § 76-80 , 2 февруари 2006 г.) и Хамънов срещу България (№ 44062/98, § § 56-60, 8 април 2004 г.).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ)

75. КПИ посещава България през 1995, 1999, 2002, 2003 и 2006 година. Всички доклади, с изключение на този от най-скорошното посещение са публикувани.

76. Арестът на Пазарджишката окръжна следствена служба и Пазарджишкият затвор са посетени през 1995 година.

A. Заключение в доклада от 1995 г. (публикувани през 1997 г.)

1. Общи бележки

77. КПИ установява, че повечето, макар и не всички арести са пренаселени. С изключение на един арест, където ситуацията е малко по-добра, условията са както следва: в килиите няма естествена светлина, а изкуственото осветление е твърде слабо, за да се чете и не се гаси; вентилацията е неадекватна; за чистотата на леглата и килиите като цяло има много да се желае; задържаните могат да имат достъп до санитарен възел два пъти на ден (сутрин и вечер) за няколко минути и могат да вземат седмичен душ; извън двете посещения на ден до тоалетните, задържаните трябва да задоволят естествените си нужди в кофи, вътре в килиите; макар че според вътрешния ред на местата за задържане, арестантите имат право на "дневна разходка" до тридесет минути, тя често се съкращава на пет до десет минути, или не се позволява въобще; никаква друга форма на активност извън килиите не се предоставя на задържаните лица.

78. КПИ отбелязва също, че храната е с ниско качество и в недостатъчно количество. По-конкретно, дневната "топла храна" обикновено се състои от водниста супа (често хладка) и недостатъчни количества хляб. За другите хранения, задържаните получават само

хляб и малко сирене или халва. Месо и плодове, рядко са включени в менюто. Задържаните трябва да ядат от купи без прибори за хранене - не се дават дори лъжици.

79. КПИ отбелязва също, че семейни посещения и кореспонденция са възможни само с изричното разрешение на прокурора, и че в резултат на това, контактите на задържаните с външния свят, са много ограничени. Няма радио и телевизия.

80. КПИ заключава, че българските власти не изпълняват задължението си да осигуряват условията за задържане в съответствие с достойнството, присъщо на човешката личност и че "почти без изключение, условията в следствените арести могат действително да бъдат описани като нечовешки и унижителни". В отговор, българските власти се съгласяват, че оценката на делегацията на КПИ е "обективна и вярно представена", но посочват, че възможностите на страната за подобрене са ограничени поради трудното финансово положение.

81. През 1995 г., КПИ препоръчва на българските власти да предоставят достатъчно количество храна и напитки и прибори за безопасно хранене, дюшеците и одеалата да се почистват редовно; задържаните да бъдат снабдявани с продукти за лична хигиена (сапун, паста за зъби и др.); служителите в местата за лишаване от свобода да бъдат инструктирани, че на задържаните трябва да бъде разрешавано да напускат килиите си през деня, с цел използване на тоалетните съоръжения, освен ако извънредни съображения за сигурност налагат друг подход; разпоредбата за упражнения по тридесет минути на ден да се спазва напълно на практика; осветлението и вентилацията на килиите да се подобри; режимът на семейните посещения да бъде преразгледан; следствените арестанти да бъдат премествани по-често в затворите, още преди предварителното разследване да е приключено. Възможността за предлагане на задържаните на упражнения на открито най-малко един час на ден трябва да се разглежда като въпрос на спешност.

2. Арестът на Пазарджишката окръжна следствена служба

82. КПИ установява, че арестът на Пазарджишката окръжна следствена служба има петнадесет килии, разположени в сутерена, като по време на посещенията там са били настанени тридесет задържани лица, сред които две жени в отделна килия.

83. Шест килии с площ приблизително около дванадесет квадратни метра всяка са предназначени за настаняване на по двама задържани, а останалите девет, които са предназначени за по трима арестанти са с площ от около шестнадесет и половина квадратни метра. Процентът на населеност по време на посещенията и обитаемата площ се считат за приемливи от КПИ. Въпреки това, всички останали недостатъци, наблюдавани и в други следствени арести - мръсна и скъсана постеля,

отсъствие на естествена светлина, липса на активност, ограничен достъп до санитарни помещения и т.н. са също валидни там. Дори и правилото за тридесет-минутни упражнения, предвидени във вътрешните правила и поставени на листове на вратите на килиите, не се съблюдава.

3. Затворът в Пазарджик

84. В този доклад, КПИ установява наред с другото, че затворът е сериозно пренаселен и че затворниците са принудени да прекарват голяма част от деня в спалните помещения, като поради липса на пространство са ограничени до леглата си. Също така се констатира, че централното отопление е неадекватно и че само някои от спалните помещения са оборудвани със санитарни възли.

В. Релевантни заключения в доклада от 1999 г. (публикуван през 2002 г.)

85. КПИ отбелязва, че новите разпоредби, предвиждащи по-добри условия са в сила, но все още нямат за резултат съществени подобрения.

86. В повечето следствени арести, посетени през 1999 г., с изключение на новооткрития следствен арест в София, условията на задържането като цяло са същите като тези, наблюдавани през 1995 г. при посещението на КПИ, както по отношение на лоша хигиена, пренаселеността, проблемния достъп до тоалетна/душ и пълна липса на упражнения на открито и дейности извън килиите. На някои места, положението дори е влошено.

87. В районния следствен арест в гр. Пловдив, както и в две други места, задържаните е "трябвало да ядат с пръсти, тъй като не им се дават прибори".

С. Съответни заключения в доклада от 2002 г. (публикуван през 2004 г.)

88. При посещението през 2002 г. са отбелязани някои подобрения в следствените арести, силно критикувани в предишните доклади.

Въпреки това, много остава да бъде направено: повечето от задържаните продължават да прекарват месеци наред заключени в пренаселени килии по двадесет и четири часа на ден.

89. По отношение на затворите, КПИ обръща внимание на проблема с пренаселеността и на недостига на работа и други дейности за лишениите от свобода.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

I. ПОСОЧЕНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

90. Жалбоподателят се оплаква на основание на член 3 и член 13 от Конвенцията, че е подложен на нечовешко или унижително отнасяне докато е задържан в ареста на Пазарджишката регионална следствена служба и Пазарджишкия затвор и че е лишен от ефективна правна защита в тази връзка.

Член 3 от Конвенцията гласи:

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

Член 13 от Конвенцията гласи:

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

91. Правителството не представи становище по съществото на оплакванията на жалбоподателя и по-конкретно, не отговори на въпросите на Съда от 15 май 2006 г. (виж точка 5 по-горе).

92. Жалбоподателят потвърждава своите оплаквания и се позовава на други подобни дела срещу България, където Съдът е установил, че е имало нарушения.

A. Жалба по силата на член 3 на Конвенцията

1. Установяване на фактите

93. Съдът подчертава, че твърденията за малтретиране трябва да бъдат подкрепени със съответните доказателства. При оценяването на доказателствата, Съдът прилага стандарта на доказване "извън всяко съмнение". Въпреки това, такива доказателства могат да последват от съвместното съществуване на достатъчно силни, ясни и непротиворечиви улики или подобни необорени, фактически презумпции (вж. Салман срещу Турция [ГК], № 21986/93, § 100, ЕСПЧ 2000-VII, и Федотов срещу Русия, № 5140/02, § 59, 25 октомври 2005 г.).

94. Съдът отбелязва, че основните сведения относно условията на задържане на жалбоподателя в двата ареста са тези, представени от него, които се потвърждават от изявлението на г-н В.В. (виж точка 59 по-горе).

95. Съдът подчертава, че процедурите по Конвенцията, както в случая с настоящата жалба, не във всички случаи се поддават на строго прилагане на принципа *affirmanti incumbit probatio* (онзи, който твърди нещо, трябва да докаже това твърдение), тъй като в някои случаи само отговорното правителство имат достъп до информация, годна за потвърждаване или опровергаване на тези твърдения. Непредставянето от правителство на такава информация без задоволително обяснение може да доведе до извличането на заключения по отношение на основателността на твърденията на жалбоподателя (вж. Ахмет Оезкан и други срещу Турция № 21689/93, § 426, 6 април 2004 г. и Федотов, цитирано по-горе, § 61).

96. В конкретния случай, правителството не е представило становище по допустимостта и основателността на оплакванията на жалбоподателя по отношение на условията на задържане в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба и затвора в Пазарджик (виж точка 91 по-горе). Също така, те не предлагат убедително обяснение за непредставянето на съответна информация относно двете места за задържане (вж. Федотов, цитирано по-горе, § 61).

97. При тези обстоятелства Съдът разглежда по същество оплакванията на жалбоподателя за условията на задържане в тези съоръжения само въз основа на показанията му (виж Федотов, цитирано по-горе, § 61, и Стайков с/у България № 49438/99, § 75, 12 октомври 2006 г.).

98. Макар и да не са пряко свързани, тъй като КПИ посещава ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба и затвора в Пазарджик съответно три и четири години преди срока на задържане на жалбоподателя (виж точки 47 и 76 по-горе), Съдът счита, че съответните наблюдения на КПИ по отношение на условията на задържане в тези съоръжения по време на посещенията могат да послужат като сведения за неговата преценка (вж. точки 75-89 по-горе, както и за подобен подход, Йовчев, § 130 и Стайков, § § 75 и 79, и двете цитирани по-горе).

2. Общи принципи

99. Съдът посочва в самото начало, че член 3 от Конвенцията се отнася за една от най-основните ценности на демократичното общество. Той забранява недвусмислено изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (вж. Кудла с/у Полша [ГК], № 30210/96, § 90, ЕСПЧ 2000-XI, и Полторатский срещу Украйна № 38812/97, § 130, ЕСПЧ 2003-V).

100. За да попадне в приложното поле на член 3, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Преценката на този минимум е относителна; това зависи от всички обстоятелства по

случая, като продължителността на третирането, неговите физически и психически последици, а в някои случаи, пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (виж Кудла, § 91, и Полторатский, § 131, и двете цитирани по-горе).

101. Съдът счита третирането за "нечовешко", когато е умишлено, прилага се в продължение на часове наред и причинява или телесни повреди или действително или интензивно физическо и психическо страдание. Той счита третирането за "унизително", защото то е такова, че да се повиши у жертвите чувството на страх, страдание и малоценност, което може да ги унизи или да ги накара да се чувстват нищожни (виж Кудла, цитирано по-горе, § 92). Въпросът дали целта на третирането е да се унижават или чувстват нищожни жертвите е още един фактор, който трябва да бъде взет под внимание, но липсата на такава цел, не изключва напълно нарушението на член 3 (виж "Калашников" срещу Русия, № 47095/99, § § 95 и 101, ЕСПЧ 2002-VI).

102. Страданията и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание или унижение, свързани със законно третиране или наказание. Мерки, които лишават едно лице от свобода, често може да включват такъв елемент. Все пак, не може да се приеме, че задържането само по себе си повдига въпрос по член 3. Въпреки това, съгласно тази разпоредба, държавата трябва да гарантира, че дадено лице е задържано при условия, които са съвместими със зачитането на човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на мярката му не поражда стрес или трудности с интензивност над неизбежната степен на страдание, присъщи на задържането, и че, като се имат предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото здраве и благосъстояние са адекватно гарантирани чрез, наред с други неща, предоставянето на необходимата медицинска помощ (вж. Кудла, цитирано по-горе, § 92 - 94).

103. При оценката на условията на задържането, трябва да бъде взет под внимание кумулативният ефект от тези условия и продължителността на задържането (вж. "Калашников", цитирани по-горе, § § 95 и 102; Кехайов срещу България, № 41035/98, § 64, 18 януари 2005 г.; и Йовчев, цитирано по-горе, § 127). По-специално, Съдът трябва да вземе предвид състоянието на здравето на задържаното лице (вж. Асенов и други срещу България, Решение от 28 октомври 1998 г., доклади за присъди и съдебни решения 1998-VIII, стр. 3296, § 135).

104. Важен фактор, заедно с материалните условия, е режимът на задържане. При оценката дали един ограничителен режим в даден случай може да достигне до третиране в противоречие с член 3, трябва да се имат предвид специфичните условия, строгостта на режима, неговата продължителност, преследваната цел и неговото въздействие върху засегнатото лице (вж. Кехайов, § 65, и Йовчев, § 128, и двете

цитирани по-горе, и по подразбиране Ван дер Вен с/у Холандия, № 50901/99, § 51, ЕСПЧ 2003-II).

3. Приложение на тези принципи към настоящия случай

(а) Арестът на Пазарджишката окръжна следствена служба

105. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е задържан в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба между 10 декември 1998 г. и 4 Март 1999, което е период от два месеца и двадесет и три дни.

106. Жалбоподателят твърди, че по време на задържането му в това съоръжение е държан в четири различни килии. Първите две килии са с площ от десет квадратни метра всяка. И в двете не е имало достатъчно свеж въздух и естествена светлина. В първата килия, в която жалбоподателят прекарва два дни е имало четири дървени легла от които едно е било заето от друг задържан. Втората килия, в която е настанен в продължение на около петнадесет дни, има три дървени легла. Третата и четвъртата килии са с площ около шест квадратни метра всяка. Всички килии са без прозорци и свеж въздух. Жалбоподателят пребивава в третата килия до около двадесет дни преди трансфера си в затвора в Пазарджик, когато е преместен в четвъртата килия.

107. Също така, Съдът отбелязва, твърдението на жалбоподателя, че материалните условия в килиите са незадоволителни - матраци не са предвидени, а чаршафите са мръсни, стари и скъсани и често е имало въшки, бълхи, хлебарки и мишки.

108. Освен това жалбоподателят твърди, че му е било разрешено да се мие по пет минути сутрин и вечер, и да се къпе и бръсне веднъж седмично, обикновено със студена вода. Той също така заявява, че е трябвало да използва кофа за санитарни нужди, съдържанието на която се изхвърля всяка сутрин и вечер. Съдът счита, че подлагането на задържания на неудобството да се облекчава в кофа в присъствието на своите съкилийници, като кофата се използва и от тях (виж Пиърс срещу Гърция, № 28524/95, § 75, ЕСПЧ 2001-III, И.И. срещу България, № 44082/98, § 75, 9 юни 2005 г.; "Калашников", § 99; и Кехайов, § 71; и двете цитирани по-горе) не може да се счита оправдано, освен при особени ситуации, когато посещения на санитарните възли могат да представляват конкретни и сериозни рискове за сигурността. Тъй като правителството не представя становище по допустимостта и основателността на това оплакване, не се предполага наличието на такива рискове през въпросния период като основание за ограничаване на посещенията в тоалетната от задържани в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба.

109. Жалбоподателят твърди, че не му е разрешавано да излиза от килията си за раздвижване. Съдът приема, че тъй като не е имало възможност за работа на открито и не са предоставени възможности за дейности извън килията, (вж. Пиърс, § 75 и И.И. срещу България, § 74, и двете цитирани по-горе) жалбоподателят е трябвало да прекарва практически цялото си време в килията, която се намира в сутерена. Съдът приема поради факта, че жалбоподателят е ограничаван до килията си за повече от два и половина месеца практически двадесет и четири часа на денонощие без достатъчно излагане на естествена светлина и без възможност за физически и други дейности извън килията, са му причинени значителни страдания. Съдът е на мнение, че при липсата на непреодолими съображения за сигурност не е имало основание за подлагане на жалбоподателя на тези ограничения. Тъй като правителството не представя становище по допустимостта и основателността на това оплакване, такива съображения не са стояли за оценка от Съда.

110. Жалбоподателят твърди, че предоставяната храна е била в недостатъчно количество и нестандартна. За всеки двадесет и четири часа са му давани петстотин грама хляб, често разяден от мишки. Никакви прибори за хранене не са предоставяни и храната е сервирана в мръсни съдове от пластмаса.

111. Освен това жалбоподателят твърди, че не му е позволявано да чете вестници, книги, списания, да слуша радио или да поддържа активна кореспонденция. Съответно, достъпът и познанието за външния свят са значително ограничени.

112. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не твърди, че неговото физическо или психическо здраве са се влошили по време или в резултат на задържането му в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба. Съответно, не няма обосновани съображения в това отношение.

113. Правителството не оспорва твърденията на жалбоподателя.

114. Въпреки че няма признаци, че условията за задържане или режимът са предназначени да увреждат или унижават жалбоподателя или, че имат специфично въздействие върху физическото и психичното му здраве, няма никакво съмнение, че някои аспекти на строг режим, описани по-горе може да се възприемат като унижителни.

115. В заключение, като взима предвид кумулативния ефект на неоправдано строг режим, на какъвто е подложен жалбоподателят и на материалните условия, в които е държан почти три месеца, Съдът счита, че преживените трудности и стрес превишават неизбежното ниво, присъщо на едно задържане и произтичащото страдание надхвърля прага на тежест по член 3 от Конвенцията.

116. Следователно е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на задържания жалбоподател в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба.

(б) Затворът в Пазарджик

117. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е задържан в затвора в Пазарджик между 4 март 1999 г. и 3 ноември 2000 г., което е период от една година, седем месеца и двадесет и седем дни.

118. Жалбоподателят посочва, че по време на задържането му в това съоръжение е държан в килия с площ двадесет и четири квадратни метра със седем дървени легла. Имало е електрически радиатори в килията, но все пак е било много студено, защото двата прозореца, всеки с размери петдесет на сто сантиметра не са били уплътнени. Имало е мишки и хлебарки. Имало е отделна тоалетна към килията с течаща вода, но прозорците там са били счупени и е било много студено.

119. Жалбоподателят твърди, че първоначално храната в затвора в Пазарджик е със същото ниско качество с тази в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба. Той отбелязва, обаче, че в неопределено време през 2000-та година храната е била подобрена до известна степен, въпреки че дневната дажба хляб е останала същата, която жалбоподателят счита за недостатъчна.

120. Жалбоподателят твърди, че е давана възможност за движение в двора на затвора, което в неопределено време през 2000-та година е увеличено от един час и петнадесет минути на два часа.

121. По време на задържането му в затвора, жалбоподателят е имал достъп до вестници, но не до радио и телевизия. Достъп до телефон също е предоставен и жалбоподателят е можел да изпраща и получава писма. Посещения от роднини са разрешавани два пъти месечно и жалбоподателят е могъл да се среща с адвоката си.

122. Жалбоподателят посочва, че медицинските услуги в затвора в Пазарджик са неадекватни. Той твърди, че е имал сърдечни оплаквания, които са неправилно третирани от психиатър, а не от специалист, и че е страдал от счупена ръка, която е диагностицирана и лекувана неправилно. В резултат на това, след освобождаването му на 3 ноември 2000 г. той е трябвало да бъде хоспитализиран между 6 и 11 ноември 2000 г. поради сърдечни оплаквания и му е дадена диагноза "исхемично сърдечно заболяване".

123. Правителството не оспорва твърденията на жалбоподателя.

124. В заключение, като взема предвид кумулативният ефект от режима на който е подложен жалбоподателят, материалните условия, в които той е задържан, липсата на адекватна медицинска помощ във връзка с неговите заболявания и продължителността на задържането

му, Съдът счита, че преживените трудности и стрес превишават неизбежното ниво, присъщо на едно задържане и произтичащото страдание надхвърля прага на тежест по член 3 от Конвенцията.

125. Следователно е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на жалбоподателя при задържането му в затвора в Пазарджик.

В. Жалба съгласно член 13 от Конвенцията във връзка с член 3

126. Както Съдът постановява по редица дела, член 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално ниво на средство за привеждане в действие на същността на Конвенцията за правата и свободите, независимо под каква форма те могат да бъдат гарантирани във вътрешния правен ред. Действието на член 13 от Конвенцията е, по този начин да се изисква осигуряване на вътрешноправни средства за разглеждане по същество на едно "защитимо твърдение", съгласно Конвенцията и да се предоставя подходящо обезщетение, въпреки че на договарящите се страни се дава известна възможност за преценка по отношение на начина, по който да осигурят съответствие с техните задължения по тази разпоредба на Конвенцията. Обхватът на задължението по член 13 от Конвенцията варира в зависимост от естеството на оплакването на жалбоподателя по Конвенцията.

Независимо от това, средството за защита, което се изисква съгласно член 13, трябва да бъде "ефикасно" на практика, както и по закон (вж. Аксой срещу Турция, решение от 18 декември 1996 г., Доклади 1996-VI, стр. 2286, § 95; Айдън срещу Турция, решение от 25 септември 1997 г., Доклади 1997-VI, стр. 1895-96, § 103; и Кая срещу Турция, решение от 19 февруари 1998 г., Доклади 1998-I, стр. 329-30, § 106).

127. Като отбелязват констатациите на Съда за нарушения по отношение на оплакванията на жалбоподателя по член 3 от Конвенцията (вж. точки 116 и 125 по-горе), остава да се установи дали жалбоподателят е разполагал с ефективно средство за защита по българското законодателство, за да повдигне оплакване за неадекватните условия на задържане. Съдът отбелязва в тази връзка, че правителството не оспорва твърдението на жалбоподателя и не представя информация или аргументи за възможното наличие или ефикасност на вътрешноправно средство за защита.

128. Поради това счита, че по конкретното дело правителството не доказва, че във въпросния период от време съществуват ефективни правни средства, жалбоподателят да отправи жалба за неадекватните условия на задържане в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба и затвора в Пазарджик (вж. Андрей Георгиев срещу България, № 61507/00, § 68, 26 юли 2007 г.).

II. ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

129. Жалбоподателят прави няколко оплаквания по Член 5 от Конвенцията, съответната част от които гласи:

“1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвидени от закона:

...

(с) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;

...

3. Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (в) на този член трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който от своя страна е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, има изпълняемо право на обезщетение.“

130. Жалбоподателят също така се оплаква на основание на член 13 от Конвенцията, че няма достъп до ефикасни вътрешноправни средства за защита на неговите оплаквания на основание на Конвенцията. В решението за допустимостта от 15 май 2006 г., Съдът приема, че тази жалба не може да бъде разгледана единствено в съответствие с член 5, § 4 и § 5 от Конвенцията, тъй като се касае за специални правни норми (*lex specialis*) по отношение на по-общите изисквания на член 13 (вж. Николова, цитирано по-горе, § 69, и Цирлис и Кулумпас срещу Гърция, Решение от 29 май 1997 г., Доклади 1997-III, стр. 927, § 73).

A. Жалба по силата на член 5 § 3 на Конвенцията

131. Жалбоподателят се оплаква, на основание на член 5 § 3 от Конвенцията, че той не е съден в рамките на разумен срок или освободен в очакване на съдебен процес. Той заявява също, че властите са пропуснали многократно да извършат реална оценка на

всички фактори, имащи отношение към законността на продължаващото му задържане.

132. Правителството не оспорва твърдението на жалбоподателя.

133. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е задържан от 10 декември 1998 г. до 3 ноември 2000 г., което е равно на една година, десет месеца и двадесет и четири дни. Част от този период протича, докато производството е висящо пред първоинстанционния съд от 1 април 1999 до 17 февруари 2000 г., което е десет месеца и шестнадесет дни.

134. Съдът отбелязва, че жалбата има сходства с предишни дела срещу България, където са открити нарушения (вж. Илийков, цитирано по-горе, § § 67-87, и Шишков срещу България, № 38822/97, § § 57-67, ЕСПЧ 2003-I (извадки)). Също така, властите в конкретния случай не са дали достатъчно основания за продължаващото задържане на жалбоподателя, разчитайки предимно на задължителните разпоредби, които изискват задължително задържане за тежки умишлени престъпления (член 152 § § 1 и 2 от НПК) и липсата на конкретни доказателства, че жалбоподателят няма да се укрие, да извърши друго престъпление или да възпрепятства разследването.

135. Нещо повече, Съдът отбелязва, че след решението на Окръжния съд от 17 февруари 2000 г. да върне делото за доразследване, както прокуратурата, така и местните съдилища не правят адекватна оценка на основанията за такова удължено лишаване от свобода. По-специално, властите не посочват конкретни факти и доказателства, показващи, че жалбоподателят може да се укрие или да възпрепятства разследването. Само в съдебното решение по жалбата на жалбоподателя от 22 февруари 2000 г. се отбелязва, че жалбоподателят е осъждан за същото деяние, което те изглежда са сметнали за достатъчно, за да оправдаят продължителното задържане.

136. С оглед на гореизложеното, Съдът счита, че властите са изтъквали неправилно измененията в НПК от 1 януари 2000 г. по отношение на правния режим на предварителното задържане и свързаното с това изискване, да се мотивира продължителното лишаване от свобода на жалбоподателя. Напротив, те изглежда са продължили да се позовават на предишния недостатък на режима на предварителното задържане, който в такива случаи предвижда задължително задържане (вж. точки 63-66 по-горе).

137. С оглед на гореизложеното, Съдът намира, че е налице нарушение на член 5 § 3 на Конвенцията поради пропуската на властите да оправдаят продължителното задържане на жалбоподателя.

В. Жалби на основание на член 5 § 4 от Конвенцията

138. Жалбоподателят се оплаква, че на основание на член 5 § 4 от Конвенцията, местните съдилища не разглеждат всички фактори,

имащи отношение към законността на неговото задържане; че жалбата срещу задържането му от 29 септември 2000 г. е разгледана по същество от съда и че жалбите срещу задържането му са решавани в нарушение на изискването за бързо разглеждане по силата на член 5 § 4 от Конвенцията. Жалбоподателят твърди също така, че местните съдилища многократно пренебрегват аргументите, които той представя пред тях.

139. Правителството не оспорва твърдението на жалбоподателя.

140. Съдът отбелязва в самото начало, че тези оплаквания са много сходни с такива от предишни дела срещу България, където са открити нарушения (вж. Николова, § § 54-66, и Илийков, § § 88-106, и двете цитирани по-горе).

141. Съдът подчертава, че член 5 § 4 от Конвенцията гарантира на арестувани или задържани лица, правото да завеждат дела за оспорване на законността на задържането им, а също след завеждането на такова дело, правото на бързо съдебно решение относно законността за задържане и нареждане за прекратяването му, ако се окаже незаконно (вж. Рутен срещу Холандия, № 32605/96, § 52, 24 юли 2001 г.).

1. Жалбата от 29 септември 2000 г.

142. Съдът отбелязва, че искът на жалбоподателя срещу задържането му от 29 септември 2000 г. е отхвърлен от Окръжния съд, тъй като не счита себе си за компетентен да го разгледа по същество, въпреки продължаващото лишаване от свобода на жалбоподателя. В този случай, следователно, жалбоподателят е лишен от достъп до ефективен съдебен процес за оспорване на законността на неговото задържане.

143. Налице е, следователно, нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията в това отношение.

2. Обхват и характер на съдебния контрол за законосъобразност

144. Съдът отбелязва, че Окръжният съд не разглежда правилно всички фактори, имащи отношение към законността на продължаващото задържане на жалбоподателя в отговор на неговите жалби срещу задържането му от 30 септември 1999 г., 22 февруари и 22 март 2000 година. В частност, съдът не успява да се позове или да се опре на конкретни факти и доказателства, сочещи, че той може да се укрие или да възпрепятства разследването, но се позовава на характера на извършеното престъпление и на личността на жалбоподателя и предполагаемата му криминална наклонност.

145. В съответствие с това, Съдът констатира, че Окръжният съд отказва достъп на жалбоподателя до гаранциите, предвидени в член 5 § 4 от Конвенцията поради ограничения обхват и характер на съдебния

контрол за законосъобразността на задържането му в отговор на жалбите срещу задържането му от 30 септември 1999, 22 февруари и 22 март 2000 година.

146. Налице е следователно, нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията в това отношение.

3. Бързината на решенията на националните съдилища

147. С оглед на горните констатации, Съдът не смята за необходимо да проучва дали съдебен преглед в отговор на жалбите на жалбоподателя срещу задържането е извършван бързо (вж. по подразбиране Николова, § 65, и Илийков, § 106, и двете цитирани по-горе).

С. Оплакването, че на жалбоподателя липсва изпълнимо право на обезщетение по силата на член 5 § 5 от Конвенцията.

148. Жалбоподателят се оплаква, на основание на член 5 § 5 от Конвенцията, че не е имал право да търси обезщетение за това, че е жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5.

149. Правителството не оспорва това твърдение на жалбоподателя.

150. Съдът отбелязва в самото начало сходството на тази жалба с някои други дела срещу България, където са открити нарушения (виж, например, Янков, цитирано по-горе, и Белчев срещу България, № 39270/98, 8 април 2004).

151. Доколкото Съдът установява, че е налице нарушение на член 5 § 3 и 4 от Конвенцията (виж точки 137, 143 и 146 по-горе), член 5 § 5 от Конвенцията е също приложим (вж. Стиил и други срещу Обединеното кралство, Решение от 23 септември 1998 г., Доклади 1998-VII, стр. 2740, § 81). Съдът трябва да установи дали българското законодателство, предоставя на жалбоподателя изпълнимо право на обезщетение за нарушенията на член 5 от Конвенцията.

152. Съдът отбелязва, че съгласно член 2, ал. 1 от ЗОДОВ, лице, което е задържано може да търси обезщетение, само ако мярката за задържане е отхвърлена "поради липса на законно основание", което се отнася до незаконосъобразност съгласно вътрешното законодателство (вж. точки 73 и 74 по-горе). В конкретния случай, предварителното задържане на жалбоподателя се приема от националните съдилища като напълно съответстващо на изискванията на националното законодателство. Ето защо, жалбоподателят не е имал право на обезщетение по силата на член 2, ал. 1 от ЗОДОВ.

153. От това следва, че в случая на жалбоподателя, ЗОДОВ не предвижда изпълнимо право на обезщетение. Освен това, няма индикации, че това право е гарантирано по силата на друга разпоредба на българското законодателство (виж точки 73 и 74 по-горе).

154. Така, Съдът констатира, че българското законодателство не дава на жалбоподателя изпълнимо право на обезщетение, съгласно изискванията на член 5 § 5 от Конвенцията.

Налице е следователно нарушение на тази разпоредба.

III. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 6 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

155. Жалбоподателят се оплаква, съгласно член 6, § 1 и 13 на Конвенцията от прекомерната продължителност на наказателното производство срещу него, както и липсата на ефективна правна защита в тази връзка.

Член 6, § 1 от Конвенцията предвижда като релевантно следното:

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.”

Член 13 от Конвенцията предвижда:

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

156. Правителството не оспорва твърденията на жалбоподателя.

157. Жалбоподателят потвърждава своите оплаквания.

A. Жалба съгласно член 6, § 1 от Конвенцията

158. Срокът, който трябва да бъде взет под внимание, започва на 11 декември 1998 г., като към датата на последното съобщение на жалбоподателя до Съда от 15 юли 2006 г., делото е все още висящо пред Окръжния съд. До този момент, следователно, наказателното производство срещу него продължава седем години, седем месеца и пет дни на една инстанция.

159. Съдът подчертава, че разумността на времетраенето на производството трябва да се оценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложност на случая, поведението на жалбоподателите и на съответните органи (вж. Пелисие и Саси срещу Франция [ГК], № 25444/94, § 67, ЕСПЧ 1999-II).

160. След като разгледа всички налични материали и като отбелязва непредставянето от страна на правителството на становище по

основателността на жалбата, Съдът констатира, че не са налице факти или аргументи, които могат да го убедят, че продължителността на наказателното производство, в дадения случай е разумна. Предвид това, като взема под внимание своята съдебна практика по този предмет, Съдът счита, че в конкретния случай, продължителността на производството е прекомерна и не отговаря на изискването за "разумен срок". По-специално, наказателното производство срещу жалбоподателя е продължило до този момент повече от седем години и то само на етапа на съда от първа инстанция.

161. Налице е, следователно, е нарушение на член 6, § 1 от Конвенцията.

В. Жалба съгласно член 13, във връзка с член 6, § 1 от Конвенцията

162. Съдът подчертава, че член 13 от Конвенцията гарантира ефективно средство за защита пред националните власти за предполагаемо нарушение на изискването по член 6, § 1 от Конвенцията да разгледа делото в разумен срок (виж Кудла, цитирано по-горе, § 156).

163. Съдът отбелязва, че в подобни дела срещу България е установено, че по това време не е имало официално средство за защита по българското право, което би могло да ускори определянето на наказателни обвинения срещу жалбоподателя (вж. Османов и Юсеинов срещу България, № 54178/00 и 59901/00, § § 38-42, 23 септември 2004 г., и Сиджимов срещу България, № 55057/00, § 41, 27 януари 2005 г.). Съдът не вижда причина да се направи различен извод в конкретния случай.

164. Съдът приема, че с въвеждането през юни 2003 г. на новия член 239а от НПК (вж. точка 72 по-горе) е въведена възможността, обвиняемият да поиска делото му да бъде заведено пред съда, ако предварителното разследване не е приключено в рамките на определения законен срок. Въпреки това, тъй като Съдът не е информиран, когато прокуратурата ревизира обвинителния акт срещу жалбоподателя (вж. точка 18 по-горе), не е в състояние да прецени дали това може да е било подходящо и на разположение на жалбоподателя във всеки момент на производството.

165. Във всеки случай, всяко възможно ускоряване на производството в такъв момент не може да се счита за компенсация на забавянето с почти четири и половина години, които са натрупани (вж. Сиджимов, цитирано по-горе, § 40). Освен това, производството очевидно все още е висящо пред съда на първа инстанция.

166. Що се отнася до компенсаторните мерки, Съдът разгледа всички налични материали и отбелязва непредставянето от правителството на

становище по основателността на жалбата. Поради това не намира факти и аргументи, които да бъдат в състояние да го убедят, че по това време е имало действие, съгласно местното законодателство, което може да се счита за ефективно, достатъчно и достъпно средство за защита по отношение на оплакването на жалбоподателя за предполагаемата прекомерна продължителност на наказателното производство (вж. също така, Османов и Юсеинов, § 41, и Сиджимов, § 42, и двете цитирани по-горе).

167. Следователно е налице нарушение на член 13 от Конвенцията в това, че жалбоподателят не е имал вътрешноправно средство за защита, чрез което могъл да предяви правото си на "дело в разумен срок", както е гарантирано от член 6, § 1 от Конвенцията.

IV. ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛЕН 41 НА КОНВЕНЦИЯТА

168. Член 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

169. Жалбоподателят претендира общо 11,000 евро като компенсация за различни нарушения на правата му съгласно конвенцията, които той твърди, че са го накарали да се чувства объркан, деморализиран и депресиран и с чувство на безпомощност и отчаяние за бъдещето и здравето му.

170. Правителството не представя коментари по претенциите на жалбоподателя за щети.

171. Съдът отбелязва констатирането на значителен брой сериозни нарушения на правата на жалбоподателя по Конвенцията, които попадат в обхвата на членове 3, 5, 6 и 13 на Конвенцията (виж точки 116, 125, 128, 137, 143, 146, 154, 161 и 167 по-горе). С оглед на гореизложеното; специфичните обстоятелства на конкретния случай; своята практика в сходни случаи, както и приемането на решения на равнопоставена основа, Съдът присъжда 6,000 евро по тази глава, както и всички данъци, които могат да бъдат наложени върху тази сума.

В. Разноски

172. Жалбоподателят претендира 5,040 евро за 72 часа правни услуги на неговия адвокат пред Съда при часова ставка от 70 евро. Той също така претендира, 380 EUR за разходи за превод и други общи разходи. В подкрепа на претенцията си, той представя договор за заплащане на правните услуги и одобрен отчет на времето. Жалбоподателят иска, направените разходи да се изплатят пряко на неговия адвокат, г-н М. Мерджанов.

173. Правителството не представя коментари по претенциите на жалбоподателя за разходи и разноски.

174. Съдът подчертава, че според практиката си, жалбоподателят има право на възстановяване на неговите разходи и разноски само доколкото е доказано, че те са действително извършени по необходимост и са разумни като обем. Тъй като жалбоподателят не представя разписки по отношение на претендираните общи разходи, Съдът счита недоказано, че те са действително направени. По отношение на останалата част, като взе предвид всички релевантни фактори, Съдът счита, че е разумно да присъди сумата 2,500 евро за разходи и разноски, както и всички данъци, които могат да бъдат за сметка на жалбоподателя върху тази сума.

С. Лихва за забава

175. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочие да бъде базирана на пределния лихвен процент на кредитиране лихва по заеми от Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

НА ТЕЗИ ОСНОВАНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Счита*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията, поради задържане на жалбоподателя в ареста на Пазарджишката окръжна следствена служба;
2. *Счита*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията, поради задържане на жалбоподателя в затвора в гр. Пазарджик;
3. *Счита*, че е налице нарушение на член 13, във връзка с член 3 от Конвенцията, поради липсата на ефективна мярка за защита срещу неадекватните условия на задържане;

4. *Счита*, че е налице нарушение на член 5 § 3 на Конвенцията, поради пропуската на властите да оправдаят продължителното задържане на жалбоподателя;

5. *Счита*, че е налице нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията, поради неразглеждане жалбата на жалбоподателя срещу задържането му от 29 септември 2000 г.;

6. *Счита*, че е налице нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията, поради ограничения обхват и характер на съдебния контрол за законосъобразност на задържането на жалбоподателя в отговор на неговите жалби срещу задържането му на 30 септември 1999 г., 22 февруари и 22 март 2000 г.;

7. *Счита*, че е налице нарушение на член 5 § 5 от Конвенцията срещу жалбоподателя, поради това, че не е разполагал с изпълнимо право на обезщетение, тъй като е жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5 от Конвенцията ;

8. *Счита*, че е налице нарушение на член 6, § 1 от Конвенцията, поради прекомерната продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателя;

9. *Счита*, че е налице нарушение на член 13, във връзка с член 6, § 1 от Конвенцията, поради липсата на ефективно средство за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство.

10. *Счита*

(а) държавата-ответник да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които се конвертират в български лева по курса към датата на издължаването:

(i) 6,000 евро (шест хиляди евро) за неимуществени вреди, платими на самия жалбоподател;

(ii) 2,500 евро (две хиляди и петстотин евро) за разходи и разноси, платими по банковата сметка на адвоката на жалбоподателя, г-н М. Мерджанов;

(iii) всеки данък, който може да бъде за сметка на жалбоподателя върху горе посочените суми;

(б) от изтичането на гореспоменатите три месеца до разплащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределния лихвен процент на кредитиране по заеми от

Европейската централна банка за времето на просрочения период плюс три процентни пункта;

11. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо удовлетворение..

Изготвено на английски език и известно писмено на 6 март 2008 г., съгласно разпоредбите на член 77 § § 2 и 3 от Правилника за дейността на Съда.

Клаудия Вестердийк
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател